

Rīgā, 2023. gada 30. maijā

No.2-2/37E

Tieslietu ministrijai

Brīvības bulvāris 36, Rīga, LV-1536

Ieva.Linde@tm.gov.lv**Biedrība “Centrs MARTA”**

Matīsa iela 49A – 11,

Rīga, LV-1009

centrs@marta.lv

Centrs MARTA ir iepazinies ar Latvijas pausto pozīciju Eiropas Savienības Tieslietu un iekšlietu ministru padomes 2023. gada 8. – 9. jūnija sanāksmē izskatāmajiem jautājumiem, un kopumā atbalsta Latvijas pozīciju. Tomēr aicinām izmantot iespēju šajā ļoti augstajā līmenī izteikt papildus ierosinājumus par abām ES Direktīvām, sekmējot to veiksmīgāku darbību praksē. Šie ierosinājumi tika atspoguļoti arī Centra MARTA pozīcijās par abām direktīvām, kas tika iepriekš sūtītas Tieslietu ministrijai.

Par Direktīvu, ar ko groza Direktīvu Nr. 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un tās cietušo aizsardzību

Centrs MARTA aicina saglabāt to formulējumu, kāds tika pausts nacionālajā Latvijas pozīcijā un plašāk paskaidrot nepieciešamību iestāties pret seksa pircējiem pieprasījuma mazināšanai cilvēktirdzniecībai seksuālās ekspluatācijas nolūkos. Kā esam vairākkārt dzirdējuši arī starptautiskās konferencēs, par pieprasījuma mazināšanu runā teju visas organizācijas un valstis, taču ļoti atšķirīgi raugās uz to, ko tieši tas nozīmē. Centrs MARTA atzinīgi vērtēja paplašināto skaidrojumu nacionālajā pozīcijā par Direktīvu, jo tas konkrētāk izcēla nepieciešamību vērsties pret seksa pircējiem, un savā formulējumā raudzījās uz visa veida prostitūciju kā seksuālo ekspluatāciju.

Papildus tam, Latvijā sutenerisms un bordeļi jau tagad nav legāli saskaņā ar ANO 1949.gada 2.decembra Konvenciju par cilvēku tirdzniecību un prostitūcijas izmantošanas no trešo personu puses novēršanu. Par to vajadzētu iestāties arī Eiropas Savienības līmenī, un, ja Latvijai būtu iespēja to paust kā nostāju Ministru padomē, tas būtu vērtīgs pienesums cilvēktiesību jomā.

Par priekšlikumiem direktīvai par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu

Centrs MARTA vēlreiz aicina iziet cauri un iepazīties ar ļoti plašajiem ierosinājumiem šai Direktīvai, un, iespējams, tos minēt arī Eiropas Savienības Tieslietu un iekšlietu ministru padomē. Īpaši vēlamies **izcelt punktus, kur minēts, ka:**

- 1) Termins “dzimte” (“gender”) netiek tulkots un iedzīvināts valodās, kas nav romāņu/ģermāņu valodas (ieskaitot latviešu valodu, kur jau termins ir radījis plašu neizpratni Stambulas konvencijas kontekstā), un, tulkojot juridiskos instrumentus, “dzimte” bieži tiek tulkota kā dzimums. Valodās, kurās šis termins pastāv (piemēram, spāņu, franču), tas parasti tiek saprasts kā sociāli konstruēti stereotipi, kurus progresīvai sabiedrībai jācenšas izskaust, jo tie rada sieviešu un vīriešu nevienlīdzību. Dzimtes aizvietošana ar dzimumu grauj šo svarīgo feminisma teorijas nostādni. Tādējādi, apzinoties riskus, kas rodas, tulkojot terminu “dzimte”, Centrs MARTA rosina vienkāršot un izteikt 4. panta “vardarbības pret sievietēm” definīciju zemāk redzamajā redakcijā.

- **4. pants – Definīcijas**

“vardarbība pret sievietēm” ir ~~dzimumbalstīta~~ **visa veida vardarbība**, kas vērsta pret sievieti vai meiteni, jo viņa ir sieviete vai meitene, vai kas nesamērīgi skar sievietes vai meitenes, tostarp visi šādas vardarbības akti, kas rada vai var radīt fizisku, seksuālu, psihologisku vai ekonomisku kaitējumu vai ciešanas, tostarp draudi veikt šādas darbības, piespiešana vai patvaļīga brīvības atņemšana neatkarīgi no tā, vai tā notiek sabiedriskās vai privātās dzīves ietvaros;

- 2) **Brīvprātīga, patiesa un labprātīga piekrišana var tikt mainīta vai atcelta jebkurā laikā seksuālās mijiedarbības procesā.** Brīvprātīgai, patiesai un labprātīgai piekrišanai ir jāietver visas iesaistītās seksuālās darbības; piemēram, sieviete var piekrist vaginālai, bet ne orālai penetrācijai, vai penetrācijai, bet ne bez prezervatīva. Tā kā mēs praksē esam saskārušies ar tādu praksi normalizēšanu kā prezervatīvu noņemšanu bez piekrišanas vai mērķtiecīga prezervatīvu bojāšana, BDSM, žņaugšana seksa laikā (augsts apdraudējums dzīvībai) utt., kas pakļauj upurus arī potenciālām seksuāli transmisīvām infekcijām (STI), piemēram, HIV/AIDS, nevēlamai grūtniecībai vai fiziskam kaitējumam, ir svarīgi gan Direktīvā, gan arī Latvijas likumos noteikt, ka piekrišanai jābūt informētai un konkrētai (piekrišana dzimumaktam nenozīmē piekrišanu jebkādi seksuālai rīcībai).

- **5. pants – Izvarošana**

Piekrišanu var atsaukt jebkurā akta brīdī. Piekrišanas neesamību nevar atspēkot tikai ar sievietes klusēšanu, verbālu vai fizisku nepretošanos vai seksuālo uzvedību pagātnē. **Piekrišanai jābūt informētai un konkrētai.**

- 3) Šobrīd Direktīvas 7. pants attiecas uz “Intīma rakstura vai manipulētu materiālu kopīgošanu bez piekrišanas”. Termins **“attēlos balstīta seksuāla vardarbība”** (*image-based sexual violence*) būtu atbilstošāks, jo tas attiecas uz jebkāda veida intīmu attēlu vai videoklipu izveidošanu, uzņemšanu vai kopīgošanu bez piekrišanas, tostarp izmainītus vai manipulētus plašsaziņas līdzekļus, kā arī draudus izplatīt šādus materiālus. Tas ir “jumta” termins, kas aptver dažādus savstarpēji saistītus vardarbības veidus, un neaprobežojas tikai ar intīmo materiālu izplatīšanu bez piekrišanas. Intīmu attēlu uzņemšana bez piekrišanas tiek uzskatīta par būtisku privātuma un seksuālās autonomijas pārkāpumu, un tā būtu jāaizliedz ar krimināllikumu. Sākotnējā MARTAS nostājas dokumentā ir arī vēlami formulējumi attiecīgajiem pantiem.

Jautājumu gadījumā aicinām sazināties ar Centra “MARTA” politikas koordinatori Beatu Joniti, rakstot uz e-pastu beata@marta.lv.

Ar cieņu,

Centra “MARTA” vadītāja

Iluta Lāce